

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESA

SPRIEDUMS

LATVIJAS REPUBLIKAS VĀRDĀ

Rīgā 2006. gada 6. februārī

lietā Nr. 2005-17-01

Latvijas Republikas Satversmes tiesa šādā sastāvā: tiesas sēdes priekšsēdētājs Aivars Endziņš, tiesneši Juris Jelāgins, Romāns Apsītis, Aija Branta, Ilma Čepāne un Gunārs Kūtris,

pamatojoties uz Latvijas Republikas Satversmes 85. pantu un Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punktu, 17. panta pirmās daļas 8. punktu un 28.¹ pantu,

pēc Valsts cilvēktiesību biroja pieteikuma

2006. gada 10. janvārī tiesas sēdē rakstveida procesā izskatīja lietu

„Par Latvijas Sodu izpildes kodeksa 74. panta pirmās daļas vārdu „nosūtīt vēstules” atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 89., 92. un 104. pantam”.

Konstatējošā daļa

1. Saskaņā ar Latvijas Sodu izpildes kodeksa (turpmāk – Kodekss) 70. pantu ar brīvības atņemšanu notiesātai personai (turpmāk – notiesātais) par

rupjiem vai sistemātiskiem soda izciešanas režīma prasību pārkāpumiem citastarp var uzlikt šādus sodus:

1) notiesāto, kas sodu izcieš cietumā, ievietot soda izolatorā uz laiku līdz piecpadsmit diennaktīm;

2) notiesāto, kas sodu izcieš audzināšanas iestādē nepilngadīgajiem, ievietot disciplinārajā izolatorā uz laiku līdz desmit diennaktīm.

Kodeksa 74. pants reglamentē režīmu soda un disciplinārajos izolatoros (turpmāk – izolators). Šā panta pirmā daļa noteic: „Notiesātajiem, kurus tur soda vai disciplinārajos izolatoros, nav tiesību satīkties, saņemt sūtījumus, pienesumus un bandroles, iegādāties pārtikas produktus, nosūtīt vēstules un lietot galda spēles, viņiem aizliegts smēķēt.” Pieteikumā tiek apstrīdēti šīs normas vārdi „nosūtīt vēstules” (turpmāk – apstrīdētā norma).

Kodekss (ar nosaukumu „Latvijas PSR Labošanas darbu kodekss”) tika pieņemts 1970. gada 23. decembrī un ir spēkā kopš 1971. gada 1. aprīļa. 1991. gada 29. augustā tika pieņemts un vienlaikus stājās spēkā Augstākās padomes lēmums „Par Latvijas PSR likumdošanas aktu piemērošanu Latvijā”. Šis lēmums noteica, ka Latvijas PSR Labošanas darbu kodekss uzskatāms par Latvijas Labošanas darbu kodeksu līdz jauna kodeksa izstrādāšanai. 1994. gada 30. decembrī spēkā stājās 1994. gada 15. decembrī pieņemtais likums „Grozījumi Latvijas Labošanas darbu kodeksā”, ar kuru Kodeksa nosaukums tika izteikts pašreizējā redakcijā. Apstrīdētajā normā grozījumi pēc 1991. gada 29. augusta nav izdarīti.

2. Pieteikuma iesniedzējs – Valsts cilvēktiesību birojs – lūdz atzīt Kodeksa 74. panta pirmajā daļā ietverto aizliegumu nosūtīt vēstules par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 89., 92. un 104. pantam.

Pieteikuma iesniedzējs norāda, ka Satversmes 92. pantā paredzētās pamattiesības uz taisnīgu tiesu ietver arī pieeju tiesai, tiesības vērsties tiesā, un tas nozīmē, ka personai ir tiesības uz lietas izskatīšanu tiesā, lai aizsargātu savas tiesības un likumiskās intereses. Šādas tiesības esot arī notiesātajam, kurš varot būt gan prasītājs, gan atbildētājs civillietā, gan arī pieteicējs vai trešā persona administratīvajā lietā. Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka apstrīdētā norma nepamatoti liedz notiesātajam, kurš ievietots izolatorā, nosūtīt vēstules, arī pieteikumus tiesai, apelācijas vai kasācijas sūdzības. Līdz ar to tiekot ierobežotas notiesāto tiesības vērsties tiesā.

Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka apstrīdētā norma neatbilst arī Satversmes 104. pantam, kas paredz personas tiesības vērsties valsts un pašvaldību iestādēs ar iesniegumiem un saņemt atbildi pēc būtības. Parasti ierobežojums nosūtīt vēstules no izolatora nenodarot personai būtisku kaitējumu. Taču dažkārt personas tiesību aizskārums varot rasties, jo, lai tā iegūtu kādas tiesības vai labumus, dokumenti valsts vai pašvaldību iestādēs jāiesniedz noteiktā termiņā. Piemēram, saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 79. pantu administratīvo aktu varot apstrīdēt viena mēneša laikā no tā spēkā stāšanās dienas.

Tāpat pieteikumā norādīts, ka apstrīdētā norma esot neatbilstoša Satversmes 89. pantam, saskaņā ar kuru valstij jānodrošina pēc iespējas efektīvāka personas pamattiesību aizsardzība. Apstrīdētā norma liedzot notiesātajam, atrodoties izolatorā, izmantot Kodeksa 71. panta piektajā daļā paredzētās tiesības apstrīdēt viņam uzlikto disciplinārsodu augstākai amatpersonai, jo notiesātais nedrīkst nosūtīt vēstules. Efektīva tiesību aizsardzība tiktu nodrošināta tad, ja persona uzlikto disciplinārsodu varētu apstrīdēt arī būdama izolatorā.

Pēc iepazīšanās ar lietas materiāliem pieteikuma iesniedzējs norāda, ka nepiekrīt Saeimas atbildes rakstā paustajam viedoklim, ka problēma ir saistīta tikai ar likuma normu interpretāciju un piemērošanu. Pieteikuma iesniedzējs uzskata: lai varētu atzīt, ka cilvēktiesību ierobežojums noteikts ar likumu,

ierobežojumu nosakošajai normai jāatbilst zināmām kvalitātes prasībām, tas ir, jābūt formulētai pietiekami skaidri un precīzi. Apstrīdētā norma neesot pietiekami skaidra un precīza, to pierādot lietas materiāliem pievienotā Ieslodzījuma vietu pārvaldes vēstule un cietumu sniegtā informācija, jo šīm iestādēm nav vienprātības par apstrīdētās normas saturu.

3. Saeima lūdz Satversmes tiesu atzīt pieteikumu par nepamatotu, bet apstrīdēto normu – par atbilstošu Satversmes 89., 92. un 104. pantam. Saeima pieļauj, ka, iztulkojot apstrīdēto normu tikai ar gramatisko metodi, var nonākt pie kļūdaina secinājuma, ka šajā normā ir ietverts Satversmē noteikto personas pamattiesību ierobežojums. Lai noskaidrotu apstrīdētās normas patieso jēgu, tā esot jāanalizē kopsakarā ar citām Kodeksa normām, ņemot vērā vēsturiski izveidojušos Kodeksa struktūru un saturu.

Atbildes rakstā norādīts, ka notiesāto privātā sarakste un notiesāto vēršanās ar priekšlikumiem, iesniegumiem un sūdzībām valsts un pašvaldību iestādēs un sabiedriskajās organizācijās ir nodalīta viena no otras un šīs darbības reglamentētas atsevišķos Kodeksa pantos – 49. pantā „Ar brīvības atņemšanu notiesāto personu sarakste, telegrammas un telefonsarunas” un 50. pantā „Ar brīvības atņemšanu notiesāto priekšlikumi, iesniegumi un sūdzības”. Tādējādi apstrīdētā norma ierobežojot tikai tiesības, kas paredzētas Satversmes 96. pantā (tiesības uz privāto dzīvi), bet neierobežojot Satversmes 92. un 104. pantā noteiktās tiesības.

Saeima pauž viedokli, ka lietā nav strīda par to, vai notiesātajam, kas ievietots izolatorā, ir tiesības vērsties tiesā un valsts un pašvaldību institūcijās. Problēma esot saistīta ar likuma normu interpretāciju un piemērošanu, nevis ar apstrīdētās normas atbilstību Satversmes normām.

Atbildes rakstā norādīts, ka apstrīdētā norma neliedz notiesātajam, kas ievietots izolatorā, lēmumu par disciplinārsoda uzlikšanu apstrīdēt augstākai amatpersonai, tas ir, Ieslodzījuma vietu pārvaldes priekšniekam. Tā kā šis

lēmums uzskatāms par administratīvo aktu, tad saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 77. pantu iesniegums par uzliktā disciplinārsoda apstrīdēšanu jāiesniedz rakstveidā vai mutvārdos iestādei, kura pieņēmusi lēmumu (izdevusi administratīvo aktu). Līdz ar to neesot nepieciešams nosūtīt vēstuli.

4. Ieslodzījuma vietu pārvalde, atbildot uz Satversmes tiesas jautājumiem, norāda, ka tā nav izdevusi iekšējos normatīvos aktus, kas regulētu notiesāto saraksti, viņiem atrodoties izolatorā. Izolatorā tiek ierobežotas Kodeksa 49. pantā noteiktās vispārējās tiesības, taču aizliegums neattiecoties uz Kodeksa 50. pantā noteiktajām tiesībām. Notiesātajam, kas atrodas izolatorā, neesot ierobežota sarakste ar ANO institūcijām, Saeimas Cilvēktiesību un sabiedrisko lietu komisiju, Valsts cilvēktiesību biroju, prokuratūru, tiesu, aizstāvi, bet notiesātajam ārvalsts pilsonim – arī ar savas valsts vai tās valsts diplomātisko vai konsulāro pārstāvniecību, kura pilnvarota pārstāvēt viņa intereses. Notiesātajam neesot aizliegta arī tikšanās ar minēto institūciju pārstāvjiem.

Ieslodzījuma vietu pārvalde norāda, ka tā ir iesniegusi Tieslietu ministrijai priekšlikumu grozīt Kodeksa 74. panta pirmo daļu, nosakot, ka sarakste atļauta ar Kodeksa 50. panta otrajā daļā minētajām institūcijām un tuviem radniekiem.

Bez tam Ieslodzījuma vietu pārvalde 2005. gadā neesot saņēmusi notiesāto sūdzības par ierobežojumiem sarakstīties ar tiesām un citām valsts un pašvaldību iestādēm, viņiem atrodoties izolatorā.

5. Sagatavojot lietu, Satversmes tiesa pieprasīja no brīvības atņemšanas iestādēm informāciju par apstrīdētās normas piemērošanas praksi.

Visas brīvības atņemšanas iestādes norādījušas, ka notiesātajiem, atrodoties izolatorā, tiek nodrošinātas tiesības apstrīdēt lēmumu par disciplinārsoda uzlikšanu.

Iļģuciema cietums, Jēkabpils cietums, Šķirotavas cietums un Vecumnieku cietums informē, ka notiesātajiem, kas ievietoti izolatorā, tiek ierobežotas vienīgi Kodeksa 49. pantā noteiktās tiesības sarakstīties ar privātpersonām, bet sarakste ar 50. pantā minētajām iestādēm un amatpersonām netiek ierobežota.

Brasas cietums un Pārlielupes cietums uzskata, ka Kodeksa 74. panta pirmā daļa liedz tiesības notiesātajiem, atrodoties izolatorā, nosūtīt vēstules. Taču, ja notiesātajam jānosūta vēstule valsts institūcijai likumā noteiktā termiņā un termiņa neievērošana var radīt būtisku kaitējumu, tad viņam tiek nodrošināta iespēja to izdarīt.

Olaines cietuma vēstulē minēts, ka Kodeksa 74. panta pirmā daļa neļauj notiesātajiem no izolatora nosūtīt vēstules, bet viņi var ar sūdzībām un priekšlikumiem vērsties pie cietuma priekšnieka, Ieslodzījuma vietu pārvaldes priekšnieka vai tiesas. Vēstuļu nosūtīšana notiekot saskaņā ar Ieslodzījuma vietu pārvaldes 2005. gada 12. aprīļa rīkojumu Nr. 46 „Ieslodzīto priekšlikumu, iesniegumu un sūdzību reģistrēšanas un uzskaites kārtība ieslodzījuma vietās”.

Daugavpils cietums, Grīvas cietums, Jelgavas cietums un Valmieras cietums norāda, ka saskaņā ar Kodeksa 74. panta pirmo daļu notiesātajiem, kurus tur izolatorā, nav tiesību nosūtīt vēstules un tas tiek ievērots.

Matīsa cietums norāda, ka tā praksē nav bijis gadījuma, kad notiesātais, atrodoties izolatorā, būtu vēlējis nosūtīt vēstuli.

Cēsu audzināšanas iestāde nepilngadīgajiem min, ka iestādes darbinieki rīkojas saskaņā ar vairākiem Ieslodzījuma vietu pārvaldes un Tieslietu ministrijas dokumentiem.

Centrālcietums un **Liepājas cietums**, kuri ir izmeklēšanas cietumi, norāda, ka vadās pēc Ministru kabineta 2003. gada 29. aprīļa noteikumiem Nr. 211 „Izmeklēšanas cietumu iekšējās kārtības noteikumi”.

Secinājumu daļa

6. Brīvības atņemšana – personas piespiedu turēšana ieslodzījumā – ir soda veids, kas saistīts ar personas pamattiesību, galvenokārt tiesību uz brīvību, ierobežošanu. Notiesātais tiek izolēts no ierastās vides un dzīves veida, sociālajiem kontaktiem. Ierobežojumi, kas noteikti sakarā ar brīvības atņemšanas soda izpildīšanu, rada notiesātajam fizisku un psiholoģisku slodzi un grūtības (*sk.: Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināllikuma zinātniski - praktiskais komentārs. 2. grāmata. Vispārīgā daļa. – Rīga: AFS, 2003, 37. lpp.*).

Soda izpildes režīma ietvaros notiesātajam tiek noteikti zināmi ierobežojumi, kuri paredzēti Kodeksā un citos normatīvajos aktos. Šie ierobežojumi nedrīkst būt lielāki kā nepieciešams piespriedā soda veida rakstura un soda izpildes režīma dēļ. Arī Satversmes tiesas spriedumos uzsvērts, ka pasākumi, kas saistīti ar pamattiesību ierobežojumiem, pieļaujami tikai tādā apmērā, kāds nepieciešams attiecīgā leģitīmā mērķa sasniegšanai (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2002. gada 22. oktobra sprieduma lietā Nr. 2002-04-03 secinājumu daļas 7. punktu*).

Ja soda izciešanas laikā notiesātais pārkāpj brīvības atņemšanas iestādes iekšējās kārtības noteikumus, viņam var uzlikt disciplinārsodu (Kodeksa 70. – 72. pants). Bargākais no disciplinārsodiem ir notiesātā ievietošana izolatorā. Arī ar disciplinārsodu saistītie tiesību ierobežojumi ir attaisnojami, ja tie ir samērīgi. Šādu papildu ierobežojumu mērķis ir nepieciešamība nodrošināt disciplīnu un kārtību brīvības atņemšanas iestādē.

Tādējādi notiesātā tiesību ierobežojumi var būt vienīgi tādi, kas vērsti uz soda izpildi un soda izpildes režīma nodrošināšanu.

7. Lai gan pieteikumā ir ietverts prasījums izvērtēt apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 92. un 104. pantam, no pieteikuma satura izriet, ka tiek apstrīdēta normas atbilstība šo pantu pirmajiem teikumiem.

Satversmes 92. panta pirmais teikums paredz: „Ikviens var aizstāvēt savas tiesības un likumiskās intereses taisnīgā tiesā.”

Satversmes 104. panta pirmais teikums paredz: „Ikvienam ir tiesības likumā paredzētajā veidā vērsties valsts un pašvaldību iestādēs ar iesniegumiem un saņemt atbildi pēc būtības.”

Notiesātais Satversmes 92. un 104. pantā paredzētās pamattiesības var īstenot, paužot savu viedokli arī rakstveidā. Šo tiesību ierobežojumi var tikt paredzēti vienīgi likumā noteiktos gadījumos un kārtībā.

Pieteikumā lūgts izvērtēt apstrīdētās normas atbilstību arī Satversmes 89. pantam, kurš paredz: „Valsts atzīst un aizsargā cilvēka pamattiesības saskaņā ar šo Satversmi, likumiem un Latvijai saistošiem starptautiskajiem līgumiem.” Saskaņā ar šo normu valstij jānodrošina, cik iespējams, efektīva personas pamattiesību aizsardzība (*sk. Satversmes tiesas 2003. gada 23. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2002-20-0103 secinājumu daļas 5. punktu*).

Kā atzinusi Satversmes tiesa, „valsts varai, izdodot normatīva rakstura aktus, jāparedz procedūra, kas maksimāli vērsta uz to, lai ikviena ar pamattiesību ierobežojumiem saistīta soda piemērošana notiktu tikai pēc tam, kad vispusīgi noskaidroti lietas apstākļi, tostarp uzklausi arī vainīgās personas paskaidrojumi. Turklāt soda bardzībai jāatbilst izdarītā pārkāpuma smagumam un mērķim, ar kuru sods tiek uzlikts, kā arī jābūt paredzētai iespējai noteiktā kārtībā šo sodu pārsūdzēt” (*sk. Satversmes tiesas 2002. gada 22. oktobra sprieduma lietā Nr. 2002-04-03 secinājumu daļas 7. punktu*). Tādējādi arī

notiesātajam ir jānodrošina iespēja apstrīdēt lēmumu par disciplinārsoda uzlikšanu.

Lai izvērtētu apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 89., 92. un 104. pantam, vispirms ir jānoskaidro šīs normas patiesā jēga.

8. Satversmes tiesa jau vairākkārt norādījusi, ka tiesību normas iztulkošanu pēc gramatiskās metodes nevar uzskatīt par pietiekamu un ir izmantojamas arī citas iztulkošanas metodes (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2003. gada 4. februāra sprieduma lietā Nr. 2002-06-01 secinājumu daļas 3. punktu*). Tāpēc šajā gadījumā tiks izmantota arī sistēmiskā iztulkošanas metode.

8.1. Iztulkojot apstrīdēto normu gramatiski, ir jānoskaidro termina „vēstule” jēga no valodnieciskā viedokļa.

Kodeksa 74. panta pirmā daļa noteic, ka notiesātajam, kuru tur izolatorā, nav tiesību nosūtīt vēstules. Kodeksā netiek dota termina „vēstule” legālā definīcija. Tā ir atrodama Pasta likuma 1. pantā: „Vēstule – adresēts pasta sūtījums, kurā, ievietotu aploksnē, pārsūta privātu vai dienesta rakstveida paziņojumu.” Taču atsevišķos normatīvajos aktos lietoto terminu skaidrojums var atšķirties un tāpēc vienā normatīvajā aktā lietoto terminu nevar uzskatīt par izmantojamu cita normatīvā akta piemērošanā bez šā termina jēgas papildu izvērtēšanas.

Apstrīdētajā normā *expressis verbis* nav norādīts, kādas vēstules ir aizliegts nosūtīt, proti, vai notiesātajam, atrodoties izolatorā, ir aizliegts nosūtīt vēstules vienīgi privātpersonām vai arī aizliegts nosūtīt jebkādas vēstules, tostarp arī tādas, kas adresētas valsts un pašvaldību iestādēm.

Līdz ar to, iztulkojot apstrīdēto normu tikai gramatiski, varētu izdarīt secinājumu, ka Kodeksa 74. panta pirmā daļa ietver aizliegumu nosūtīt vēstules, kas adresētas ne tikai privātpersonām, bet arī tiesām un citām valsts un pašvaldību iestādēm.

8.2. Iztulkojot apstrīdēto normu sistēmiski, tā jāanalizē kopsakarā ar Kodeksa 49. un 50. pantu un citām tiesību normām.

Kodeksā jau kopš tā pieņemšanas pastāv atsevišķs regulējums attiecībā uz notiesāto saraksti ar privātpersonām (49. pants) un notiesāto tiesībām rakstīt iesniegumus un sūdzības valsts iestādēm, sabiedriskajām organizācijām un amatpersonām (50. pants). Kā norāda Saeima, Kodeksa 49. pants sākotnēji paredzējis ierobežojumus privātu vēstuļu nosūtīšanai atkarībā no tā, kāda veida un režīma labošanas iestādē notiesātais sodu izcieš. Savukārt Kodeksa 50. pantā nekādi ierobežojumi attiecībā uz iesniegumu un sūdzību nosūtīšanu valsts iestādēm, sabiedriskajām organizācijām un amatpersonām nav bijuši ietverti. Sākotnējā pieeja Kodeksā joprojām ir saglabāta.

Saskaņā ar Kodeksa 49. panta pirmo daļu „notiesātajiem atļauts nosūtīt un saņemt vēstules un telegrammas bez skaita ierobežojumiem”. Savukārt 50. panta pirmā daļa noteic: „Notiesātajiem ir tiesības rakstīt priekšlikumus, iesniegumus un sūdzības valsts iestādēm, sabiedriskajām organizācijām un amatpersonām. Notiesāto priekšlikumi, iesniegumi un sūdzības nosūtāmi pēc piederības un izlemjami likumā noteiktajā kārtībā.”

Normatīvajā aktā, kurā gan reglamentētas apcietināto, nevis notiesāto tiesības un pienākumi, termins „vēstule” tiek lietots sašaurināti, tas ir, neietverot tajā iesniegumus un sūdzības. Proti, Ministru kabineta 2003. gada 29. aprīļa noteikumu Nr. 211 „Izmeklēšanas cietumu iekšējās kārtības noteikumi” 94. punktā ir noteikts, ka apcietinātajiem, kuri par disciplīnas pārkāpumiem ievietoti izolatorā, aizliegts nosūtīt un saņemt vēstules. Savukārt 95. punktā paskaidrots, ka šis aizliegums neattiecas uz apelācijas, kasācijas un blakus sūdzībām, kuras paredzētas kriminālprocesuālajās normās, kā arī uz iesniegumiem un sūdzībām prokuratūrai, tiesai vai Ieslodzījuma vietu pārvaldes priekšniekam.

Analizējot šīs tiesību normas kopsakarā, ir secināms, ka termins „vēstule” Kodeksā lietots vienīgi attiecībā uz notiesātā privāto saraksti, nevis uz vēstulēm, kas adresētas tiesām un citām valsts un pašvaldību iestādēm. Šīm

institūcijām adresētās korespondences apzīmēšanai lietoti citi termini – „priekšlikums”, „iesniegums”, „sūdzība” un „lūgums”. Tādējādi Kodeksa 74. panta pirmajā daļā ietvertie vārdi „nosūtīt vēstules” notiesātajam, kurš atrodas izolatorā, liedz nosūtīt vienīgi vēstules privātpersonām, bet neierobežo viņa saraksti ar tiesām un citām valsts un pašvaldību iestādēm.

Termins „valsts iestādes” Kodeksa 50. pantā tulkojams paplašināti, saprotot ar to gan valsts, gan pašvaldību iestādes. Turklāt jāuzsver, ka nav pamatots Ieslodzījuma vietu pārvaldes un vairāku brīvības atņemšanas iestāžu uzskats, ka, atrodoties izolatorā, notiesātajam ir tiesības nosūtīt priekšlikumus, iesniegumus un sūdzības vienīgi Kodeksa 50. panta otrajā daļā minētajiem adresātiem – ANO institūcijām, Saeimas Cilvēktiesību un sabiedrisko lietu komisijai, Valsts cilvēktiesību birojam, prokuratūrai, tiesai, aizstāvim, bet notiesātam ārvalsts pilsonim – arī savas valsts vai tās valsts diplomātiskajai vai konsulārajai pārstāvniecībai, kura pilnvarota pārstāvēt viņa intereses. Kodeksa 50. panta otrā daļa noteic vienīgi to, ka sarakste ar šajā normā minētajām institūcijām netiek pakļauta pārbaudēm un maksa par to tiek segta no brīvības atņemšanas iestādes līdzekļiem. Notiesātajiem, kā to paredz Kodeksa 50. panta pirmā daļa, ir jānodrošina iespēja nosūtīt vēstules visām valsts un pašvaldību iestādēm un amatpersonām.

Tādējādi apstrīdētā norma neliedz notiesātajam nosūtīt priekšlikumus, iesniegumus un sūdzības valsts un pašvaldību iestādēm un līdz ar to neierobežo Satversmes 92. un 104. pantā noteiktās pamattiesības.

9. Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka apstrīdētā norma notiesātajam, atrodoties izolatorā, liedz apstrīdēt lēmumu par disciplinārsoda uzlikšanu un tādējādi ierobežo no Satversmes 89. panta izrietošās tiesības uz iespējami efektīvāku pamattiesību aizsardzību.

Saskaņā ar Kodeksa 71. panta sesto daļu un Ministru kabineta 2002. gada 19. februāra noteikumu Nr. 73 „Brīvības atņemšanas iestāžu

iekšējās kārtības noteikumi” 104.7. un 104.8. punktu notiesātajam uzlikt disciplinārsodu – ievietošanu izolatorā – var vienīgi brīvības atņemšanas iestādes priekšnieks ar rakstveida lēmumu.

Administratīvā procesa likuma 1. panta trešā daļa citastarp noteic: administratīvais akts ir lēmums par iestādei īpaši pakļautas personas tiesiskā statusa nodibināšanu, maiņu, izbeigšanu un šīs personas disciplināro sodīšanu, kā arī cits lēmums, ja tas būtiski ierobežo šīs personas cilvēktiesības. Augstākās tiesas Senāta judikatūrā ir skaidrots, ka ar iestādei īpaši pakļautu personu saprot personu, kura lielākā mērā nekā parasti indivīdi ir pakļauta dažādiem ierobežojumiem un no kuras tiek prasīti īpaši tiesiskie pienākumi (*sk. Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2004. gada 27. aprīļa lēmuma lietā Nr. SKA-80 11. punktu*). Tādējādi notiesātais ir uzskatāms par brīvības atņemšanas iestādei īpaši pakļautu personu un lēmums par disciplinārsoda uzlikšanu ir administratīvais akts. Šajā lēmumā saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 67. panta otro daļu arī jānorāda, kur un kādā termiņā tas apstrīdams.

Satversmes tiesa vērš Ministru kabineta uzmanību uz to, ka šāda norāde par apstrīdēšanas iespējām nav ietverta Ministru kabineta 2002. gada 19. februāra noteikumu Nr. 73 „Brīvības atņemšanas iestāžu iekšējās kārtības noteikumi” 13. un 14. pielikumā, kur ievietotas veidlapas lēmumiem par disciplinārsoda uzlikšanu.

Notiesātais var apstrīdēt viņam uzlikto disciplinārsodu augstākai amatpersonai (Kodeksa 71. panta piektā daļa). Saskaņā ar Ieslodzījuma vietu pārvaldes likuma 2. panta trešo daļu pārvaldes sastāvā ir arī brīvības atņemšanas iestādes. Tātad notiesātais lēmumu par disciplinārsoda uzlikšanu var apstrīdēt Ieslodzījuma vietu pārvaldes priekšniekam un viņa lēmumu savukārt var pārsūdzēt tiesā.

Administratīvā procesa likuma 77. pants noteic, ka iesniegumu par administratīvā akta apstrīdēšanu iesniedz iestādei, kura izdevusi administratīvo aktu. Līdz ar to lēmumu par disciplinārsoda uzlikšanu notiesātais var apstrīdēt,

iesniedzot iesniegumu brīvības atņemšanas iestādes priekšniekam, kurš ir pieņēmis šo lēmumu.

Tādējādi apstrīdētā norma neliedz notiesātajam apstrīdēt lēmumu par disciplinārsoda uzlikšanu un neierobežo no Satversmes 89. panta izrietošās tiesības uz efektīvu pamattiesību aizsardzību.

10. No lietas materiāliem izriet, ka jautājums par notiesāto ierobežojumiem sarakstīties ar valsts un pašvaldību iestādēm pēc sava rakstura galvenokārt ir teorētisks. Iegūtā informācija liecina, ka notiesātie nav sūdzējušies par ierobežojumiem no izolatora nosūtīt iesniegumus, sūdzības un citus sūtījumus valsts, pašvaldību un citām publiskām institūcijām.

Satversmes tiesa piekrīt pieteikuma iesniedzējam, ka tiesību normai, kas noteic kādu personas pamattiesību ierobežojumus, jābūt skaidrai un precīzai. Tomēr ikvienā gadījumā tiesību normas piemērotājam iztulkošanas gaitā ir jānoskaidro šīs normas patiesā jēga. Apstrīdētās normas iztulkošana un piemērošana brīvības atņemšanas iestādēs nav pilnīgi vienveidīga, tomēr tas nav pietiekams pamats, lai atzītu šo normu par neatbilstošu Satversmes normām un spēkā neesošu.

Nolēmumu daļa

Pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 30. – 32. pantu, Satversmes tiesa

nosprieda:

1. Atzīt Latvijas Soduzpildes kodeksa 74. panta pirmās daļas vārdus „nosūtīt vēstules” par atbilstošiem Latvijas Republikas Satversmes 89., 92. un 104. pantam.

2. Latvijas Soduzpildes kodeksa 74. panta pirmajā daļā ietvertais termins „vēstules” ir jātulko sašaurināti – kā „vēstules privātpersonām”.

Spriedums ir galīgs un nepārsūdzams.

Spriedums stājas spēkā tā publicēšanas dienā.

Tiesas sēdes priekšsēdētājs

A. Endziņš